

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S.
Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ
extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...**

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

Novus Atlas.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

NOVUS ATLAS,

Opus imperfectum.

L E C T O R I
S.

Fabulam hanc Novæ Atlantidis eo animo confinxit honoratissimus auctor, ut in ea modulum quendam & descriptionem Collegii, ad interpretationem naturæ, & operum magnitudinem ac potentiam, instituti, exhiberet: idque nomine domus Salomonis, sive Collegii operum sex dierum, insigniret. Atque eoque sermone filium produxit, donec hoc conficeret. Modulus, (sateor) pro more Politicus, grandior & celsior est, quam qui, in omnibus, imitationi pateat; verum tamen in plerisque, industria hominum sibi non dissulat. In animo etiam habuit, hac ipsâ in fabulâ, librum de legibus, sive de optimo Civitatis statu, exarasse; sed cum opus hoc prolixum futurum prævideret; nec non Historiæ Naturalis colligendæ, aliorumque, insularum partium contendentium (quas longe potiores duxit) desiderio abriperetur; hic pedem fixit.

FRANCISCI BACONI
DE VERULAMIO

NOVUS ATLAS.

Navigabamus è Peruvia ubi per annum integrum commorati sumus: petebamus autem Chinam, & Japoniam; commeatum in duodecim menses nobiscum portantes; atque per spatium quinque mensium, & amplius, ventis secundis ab Ortu flantibus, licet lenioribus & remissionibus, usi sumus. Tum vero venit se ventus, & ab Occidente, per multos dies, constanter spiravit; adeo ut progredi lente admodum possemus, atque de reditu quandoque cogitarem. Sed tunc rursus orti sunt Austri fortes & vehementes, cum inclinatione nonnulla in Orientem; qui nos (quantum fieri potuit) contrahentes, versus Septentrionem compulerunt: quo tempore commeatus nosster, (etsi parce admodum eum distribuissimus) penitus absumptus. Itaque, cum nos ipsos, in medio vastissimæ, per universum Orbem, aquarum eremi, positos videremus, absque commeatu, perditos nos plane putabamus, & mortem propinquam expectabamus. Attamen corda nostra, & voces, ad Deum in Cælis levavimus; Qui Mirabilia sua in profundis monstrat; eum precantes, pro Misericordia sua, ut, quemadmodum in principio, Congregationes Aquarum mandavit, & Aridam apparere fecerat; ita tunc quoque terram nobis ostenderet, ne periremus. Contigit autem, ut die sequente, sub vesperi, intra modicam distantiam, cerneremus, Septentrionem versus, tanquam Nubes spissas: quæ nobis de terra spem iniecerunt; satis gnatis, tractum illum Maris Australis, penitus incognitum fuisse: atque Insulas, & Continentes, adhuc non detectas, completi potuisse; itaque cursum, tota illa nocte, eo direximus, ubi terra se, ut conjiciebamus, ostenderat: atque illucescente die postero, manifestum fuit, id quod videramus, terram revera fuisse, depressam quidem & silvofam; quod eam magis obscuram monstraverat. Atque post sequi horæ navigationem, Portum Tutum appulimus: Portum urbis cujusdam, non magnæ quidè, sed pulchre constructæ, & quæ, ex qua parte Mare spectabat, elegantiam magnam præ se tulit. Nos vero singula momenta tarda æstimantes, quibus à terra abessemus, ad litus properavimus, & ad

descensum in terram nos comparavimus. Confectum autem vidimus, nonnullos ex populo urbis, cum bacillis in manibus, qui nutu & signis, nos in terram descendere prohibuerunt: absque tamen clamoribus, aut ferocia. Unde, haud parum contristati, quid faciendum esset, apud nos deliberamus. Interim perrexit versus nos scapha haud magna, octo circiter viros vehens; quorum unus in manu gestabat baculum ex arundine lutea, ad utrunque finem cæruleo colore imbutum. Qui navem nostram fidenter conscendit. Cumque vidisset unum è nostris obviam illi prodeuntem, è sinu extraxit Rotulum quendam pergamenæ, (sed pergamenta nostra paulo flavioris, atque ad instar Foliorum Codicillorum splendentis, alias autem mollis satis & flexibilis.) Eique in manum dedit, qui primus è nostris se obtulerat. In quo Rotulo, Lingua Hebraica prisca, Græca quoque prisca, Latina satis pura, & Hispanica, scripta erant hæc Verba; *In terram ne descendatis; nedum quisquam è vestris. Quin & discessum ab his Oris maturate, intra sexdecim dies, nisi licentia vobis duntaxat morandi concedatur. Interea, si aqua vobis opus sit dulci, aut commeatu, aut Medicina & curatione pro agrotis, aut si navis vestra reparatione indigeat, singula, quibus caretis, in scriptis exhibete. Nos autem Officiis nullis misericordia vobis non deerimus.* Rotulus iste, sigillo firmatus erat, ex alio Cherubim, minime expansis, sed deorsum pendentibus, & juxta eas Cruce. Hoc tradito, Minister ille discessit, & unum ex famulitio suo nobiscum reliquit, qui responsum nostrum reportaret. Cum jam apud nos, de hac re deliberarem, timidi & anxii hærebamus. Arceri à descensu in terram, & mone-ri de præpropere nostro discessu, male nos affligerunt. Contra, cum videremus, populum illum Linguas externas callere, tantaque humanitate præditum esse, consolationi nobis erat non exigua: ante omnia, signum Crucis instrumento appositum, singulari gaudio nos affecit, tanquam salutis augurium manifestum. Responsum à nobis est lingua Hispanica; *Navem nostram satis commode se habere, quandoquidem malaciam, & ventos contrarios potius experti essemus, quam tempestates: quanti-*

um ad agrotos nostros, eos plurimos esse, quin & graviter laborantes, ita ut nisi descensus in terram illis permitteretur, de vita periclitarentur. Alia, quibus carebamus, speciatim exhibuimus, addentes; Adesse nobis merces pauculas, quas si eis emere placeret, necessitatibus nostris subveniri posse, ne illis oneri essemus. Obtulimus servo præmium exiguum in ducatis, & holoserici carnosini parcelam, quæ Ministro superiori offerretur; sed ille non accepit, imo vix aspicere sustinuit: atque ita, in alia parva scapha, quæ ad eum missa fuit, discessit.

Tribus plus minus horis elapsis, postquam servus responsum nostrum accepit, lembo versus nos devectus est, Vir (ut videbatur) ex Magistratibus. Indutus erat toga cum manicis ampliis, ex cameloto, coloris cærulei pulcherrimi, splendidioris multo quam nos in Europa habemus; tunica interior viridis erat; & similiter galerus ejus, qui factus erat in figuram Turbani, eleganter compositi, neque prægrandis, qualia solent esse Turcica; atque capillum suorum cincinnati, infra oram Turbani dependebant. Vir sane aspectu venerabilis. Vectus est in lembo, aliqua ex parte inaurato, quatuor solummodo vitis in eodem lembo, comitatus. Alius autem à tergo sequebatur, in quo erant viri circiter viginti. Quamprimum intra spiculi jactum venisset, signis quibusdam è lembo moniti sumus, ut aliquos è nostris ad illum mitteremus. Id quod statim fecimus, in navis nostræ scapha; virum ex nostris, (uno excepto,) primum mittentes, & quatuor cum illo. Cumque circiter sex virgatas à lembo abessemus, jubebant ut nos silteremus, nec propius accederemus. Quod & fecimus. Tum vero vir, quem modo descripti, in pedes se erexit, & alta voce Hispanice interrogavit; Num Christiani estis? Respondimus; Christianos nos esse: minus metuentes, quia signum Crucis in instrumento illo videramus. Ad quod Responsum, dexteram ille versus Cælum sustulit, & deinde leniter ad os suum adduxit; qui gestus, in usu illis est; cum Deo gratias agunt. Tunc autem perrexit; Si jurabitis (Unusquisque Vestrum,) per merita Servatoris, spiratas vos non esse; nec sanguinem humanum effudisse, sive jure, sive vi, intra spatium quadraginta dierum, ultimo elapsurum; licentiam obtinebitis in terram descendendi. Respondimus; Paratos nos omnes esse ad illud Juramentum præstandum. Unde unus ex comitatu ejus, qui videbatur Notarius esse, illud in scriptum redegit. Quo facto, alter è comitatu Viri illius primarii, qui in eodem lembo vehebatur, postquam Dominus in aurem ei quidpiam locutus esset, alta voce dixit: Dominus meus, hoc vobis notum esse velis, non ex superbia, aut fastu esse, quo minus navem vestram conscendat; sed quia ex Responso vestro innotescit, plurimos inter vos se male habere, à conservatore sanitatis in urbe monitus erat, ut ad aliquam distantiam colloqueretur. Submisso capite nos inclinavimus, & respondimus; Servos ejus humillimos nos omnes esse magnaque honori ducere, & singulari suo humanitati tribuere; id quod jam dudum factum esse; sed sperare nos, morbum illum, quo agroti nostri laborant, contagiosum minime esse. Ita Vir ille primarius reversus est. Paulo post adfuit Notarius, & navem nostram conscendit; in manu sua fructum quandam ejus regionis tenens, Aurantio non absimilem, ve-

rum colore magis in coccineum vergente, qui odorem spirabat suavissimum. Illum, (ut videtur) gestabat; ut ei, contra contagionem, antidoti vice esset. Exhibuit autem nobis juramentum: Per Jesum Dei filium, & merita ejus; Ac deinde nobis dixit, postero die, ante Solis exortum, affuturum, qui nos accereret, ac ad Domum Peregrinorum perduceret, ubi præsto nobis essent, quæcunq; necessitia, sive pro agrotis, sive pro sanis. Sic à nobis discessit: cumq; ei aureos aliquos obtulissemus, subridens dixit: Se binum salarium, pro una opera accipere non debere. Quorum verborum (ut arbitror) sensus erat, quod salarium è publico, ob operam suam, reciperet. Nam (ut postea intellexi) Officarium, qui præmia accipit, *Hominem bini salarii* vocant.

Postero mane, diluculo, accessit ad nos Minister ille, qui primus, cum arundine sua nos adierat; & retulit: se venisse, ut ad domum peregrinorum nos deduceret: Se autem horam anticipasse, ut commoditatem integri dies, ad negotia nostra haberemus. Si autem (inquit) mihi auscultabitis, primo mecum aliquos vestrum mitetis, qui locum cui cumspiciant, & quomodo optime ad vos recipiendos accommodari possit, postea autem agrotos vestros accersetis, & reliquos, quos in terram descendere vultis. Gratias ei egimus, & diximus; Curam hanc, quam pro peregrinis miseris suscepit, Deum pro certo remuneraturum. Itaque sex è nostris eum comitati sunt. Præit ille, & respiciens ad nos, dixit perhumane certe: Se servum nostrum tantummodo commodasse; & via ducem. Duxit autem nos per tres plateas, pulchras admodum: atque per totam, quam pertransivimus, viam, haud paucè de populo, ad utrumque latum congregati sunt, ordine stantes; verum more adeo civili, ut viderentur non tam ad otiosum spectaculum convenisse, quam ut adventum nostrum gratularentur. Multi autem ex iis, cum incederemus, brachia sua paululum aperuerunt: quo gestu utuntur, cum adventum alicujus, sibi gratum esse, significare volunt. Domus peregrinorum, ædificium est speciosum & spatiosum, extructum ex lateribus nostris, colore paulo magis purpureis: cum fenestris decoris, aliquibus ex vitro, aliquibus autè ex panno linteo delicato, oleo intincto. Deduxit nos primo in cœnacolum satis elegans, super gradus locatum: tunc autem à nobis quæsit; Quot numero essemus? Et Quot è nostris agroti? Respondimus: Prorsum numerum, tam sanorum, quam agrotorum, esse ad unum & quinquaginta homines: ex quibus agroti erant septendecim. Rogavit nos, ut aliquanti per præstolaremur, dum ad nos rediret. Quod post horam circiter fecit. Tum vero adduxit ad cubicula visenda, quæ nobis parata erant, numero novendecim: computatione scilicet inita, (quemadmodum videtur), ut quatuor ex illis cubiculis, quæ reliquis non nihil præstabant, quatuor ex Primariis nostris, exciperent, in quibus seorsim cubarent; reliquorum quindecim singula binis assignarentur. Cubicula elegantia erant, & lucida, nec non suppellectili satis lauta ornata. Tum demum in porticum longam divertimus; qualia solent esse Dormitoria Monachorum; ubi ostendit nobis, per latus unum integrum, (nam latus adversum nihil aliud erat, quam paries, & fenestraz) cellas septendecim, nitidas, partitiones habentes ex Cedro. Quæ

Quæ porticus, cum cellis, numero quadraginta, (multo scilicet pluribus, quam nobis opus erat,) instituta erat ad usum infirmorum. Stimulque monuit, quod quamprimum aliquis ex ægrotis convalesceret, transferri posset à cella in cubiculum. Ad quem usum parata erant decem alia cubicula, præter illa, de quibus ante diximus. Hoc facto, in cœnaculum nos rediit, & attollens paululum arundinem suam, (quod in more illis erat, quoties *Ministri* mandata Superiorum referunt,) ita ad nos locutus.

Notum vobis facio, consuetudinem Regni hujus postulare, ut post diem instantem, & crastinum, (quos vobis ad transferendos è navi homines, & res vestras, permittimus) contineatis vos ipsos, intra fores hæc, in triduum. Veruntamen, hoc vos non perturbet, neque propterea intra carcerem vos compingi existimate; sed potius indulgetis hoc esse, quo ab itinere vestro spiritus recreetis & reficiatis. Nullius rei egebitis. Quin & sex famuli assignati sunt, qui vobis ministrent, & negotia vestra expediant. Gratias ei egimus, cum omni affectu, & humilitate: & diximus: Deus præculdubio in hac terra manifestatur. Obtulimus ei etiam viginti aureos, sed ille quoque subridens, hoc solum dixit: Quid, vultis me esse hominem bini salaris? sic abiit. Paulo post, prandium nostrum allatum est: quod certe facis lautum, & salubre victum, tam respectu ciborum, quam potus, exhibuit: meliorem certe & uberiolem, quam pro modulo Collegii ullius, quantum novi, in Europa. Potus erat trium generum: unumquodque eorum bonum & salubre: Vinum ex uvis: potus ex granis, qualis est apud nos cerevisia, sed clatus & limpidus: & sicera, genus ex fructu quodam ejus Regionis confectum, potus sane gratissimus, & miri refrigerii. Allata etiam est nobis magna copia Autantiorum illorum coccinorum, in usum ægrotorum: aiebant enim, ea prærens & efficax esse remedium contra ægitudinem in navigatione contractam. Præterea, pyxidem nobis tradidit, pillulis albescentibus sive cineribus, plenam: monuitque, ut ægroti nostri, unam earum, singulis noctibus, in introitu lecti, sumerent: quas dixerat sanitatem eorum acceleraturas. Proximo die, cum à labore & opere, circa vecturam hominum, & retum nostrarum è navi, requievimus, visum est mihi, socios nostros in unum convocare: cum autem convenissent, ita eos allocutus sum: *Amici mei charissimi, noscimus nos ipsos, & quo loco res nostra sint. Viri sumus, in terram projecti è mari, sicut Jonas è ventre Balenæ, cum in alio veluti sepulti essemus. Iam vero, licet terram rursus calcamus, inter visam tamen, & mortem, mediis consistemus. Etenim fines, & veteris & novi Orbis, prætervehi sumus. Atque utrum nobis Europam rursus conspiciere dabitur, soli Deo notum. Miraculo quodam huc advehi sumus, atque à miraculo prope aberit, si hinc abuehamur. Quocirca, Salutem præteritam ac pericula præsentia, & futura, animo recolentes, ad Deum nos convertamus, corda levemus, & vias nostras singuli corrigamus. Præterea, ad populum Christianum, pietatis & humanitatis plenum, venimus: curemus (quæso,) ne illam faciei confusionem, super nos inducamus, ut coram illis vitia nostras, aut malos mores, palam faciamus. Adhuc restat amplius. Illi enim, (et si sub humanitatis forma) nos hujusce domus claustris ad triduum con-*

cluserunt, quis novit, num nam hoc faciant, quo morum nostrorum experimentum sumant: quos si repererint pravos, confestim exulare nos jubebunt, sin probos, moram hic longiorem indulgebunt: Quos enim assignarunt, famuli isti, quidni etiam speculatorum vices agant? Itaque, propter amorem Dei, atque siccharum nobis sit bonum animarum & corporum nostrorum, ita nos geramus, ut & pacem cum Deo habeamus, & gratiam in oculis populi hujus inveniamus. Socii nostri, una voce mihi, de his quæ admonerem, gratias egerunt, promiseruntque sobrie se & modeste victuros, absque scandalo vel minimo. Itaque tres illos dies læti, & curis vacui, peregrimus, nihil solliciti de eo, quod nobis post triduum illud, contingere posset: quo etiam dierum curriculo, assidue propter convalescentiam ægrotorum nostrorum, exhilarati sumus. Qui se, velut in *Probaticam* aliquam divina sanandi virtute præditam, missus existimabant: tam celeriter siquidem, & constanter convalescebant.

Crastino post illud triduum elapsum, venit ad nos Homo novus, quem antea non videramus, veste cærulea amictus, quemadmodum & prior, nisi quod Turbanum ejus album esset, cum *Cruce* pæva, tubæ in vertice. Habuit etiam *Liripium* circa collum, ex linteo purissimo. Sub introitum suum paululum se inclinavit, & brachia sua nonnihil explicavit. Nos vero eum resalutavimus, modo admodum humili & submisso, ab ore ejus sententiam, vel vitæ, vel mortis expectantes. Postulavit, ut cum paucis aliquibus hominum nostrorum colloqueretur. Itaque sex tantum manserunt, ceteri se subdixerunt. Tum ille: *Ego quidem Domus hujus peregrinorum officio Præpositus sum; Vocatione autem Presbyter Christianus. Itaque jam accessi, ut operam meam, vobis, in omnibus, prestarem, tanquam peregrinis, sed præcipue tanquam Christianis. Nonnulla habeo quæ vobis referam, quæ (ut arbitror) non illibenter audietis. Status iste licentiam vobis dedit per sex septimanas ulterius commorandi. Neque vos conturbet, siquidem negotia vestra spatium amplius postulent: nam neque lex ipsa Regni, in hac parte, rigida est; tum vero minime dubito, quin & ipse vobis comperendinationem temporis istius, prout res vestra flagitabant, procurare possem. Quin & insuper narro vobis domum hanc peregrinorum, isto tempore, sat discere, & pecunia numerata bene instruit: reditus enim suos accumulavit, jam per septem & triginta annos: tot enim effluerunt, ex quo peregrinis aliquis ad has partes appulerat: itaque de impensis vestris solliciti ne sitis; sumtus, quamdiu hic manseritis, è publico arario ministrabitur: neque vel punctum temporis, hujus rei causa, de mora vestra decideret. Quantum vero ad merces, quæ adduxisse dicitis, nulla vobis imponentur conditiones dura, sed justis pretiis eas vendetis, valorem earum accipientes, vel in mercibus aliis, vel in auro & argento: nostræ enim nihil interest. Sin vero quicquam sit, quod à Statu isto petere velitis, illud nos ne celetis. Reperietis enim, nos responsum tale relaturos, quo vultus vester minime decedat, aut contristetur. Hoc tantum vobis edico, ne quis vestrum, Karanis longius, (illa apud eos sequimillariæ æquæ valet,) à manibus urbis abscedat, sine licentia speciali. Respondimus, postquam nos vicissim intuiti essemus,*

Tc gra-

gratiosam hanc & quasi paternam benignitatem admirantes, non habere nos, quod diceremus, cum & gratis agendis verba non suppeterent, & prænobilis ejus & inopinata munificentiâ, omnia, quæ à nobis petenda essent, præoccupasset. Nos certe cogitationem illam subire, quasi effigiem Salutis æternæ, in Cælis, ante oculos haberemus: siquidem, qui paulo ante, in faucibus mortis constituti eramus, adductos jam esse in locum, ubi consolationes perpetuæ, & nil aliud, spirant. Quantum ad mandatum nobis impositum, obedientiam summam præstituros, celsi fieri non posset, quin corda nostra, ardentissimo, sanctam illam & felicem terram ulterius visendi, desiderio, inflammarentur. Adjecimus; *Lingua prius faucibus nostris adhaerens, quam nos mentionem, vel personæ ejus venerandæ, vel gentis hujus universæ, in præcibus nostris, omitteremus.* Supplicavimus etiam ei, ut nos in numero levorum suorum verorum merito, & fidorum, reputaret; jure non minore, quam quo unquam mortales mortalibus devincti fuerint: itaque nos ipsos, & omnia nostra, ad pedes ejus, humiliter projicere. Dixit; *Sacerdotem se esse, & Sacerdotis mercedem expectare: id est, Fraternalium amorem nostrum, & bonum animarum & corporum nostrorum.* Ita à nobis discessit, non sine lacrymis, præ teneritudine animi, obortis, nos quoque reliquit gaudio & affectu gratitudinis confusos, & perculios, atque invicem dicebamus, nos venisse in terram quandam Angelorum, qui nobis quotidie apparebant, & consolationibus præveniebant, quas ne cogitare quidem potuissimus, nedum expectare.

Die proximo, horam circiter decimam matutinam, denuo nos iuvit Præpositus: & post salutationes utrinque factas, dixit familiariter: *Se venisse, ut nos visitaret, & tempus nobiscum tereret.* Tum cathedram poposcit, & confedit. Nos autem, numero decem, (nam cæteri aut inferiores erant, aut foras abierant,) circa eum sedimus: ac deinde ita exorsus. *Nos de Insula hac Bensalem, (ita enim eam vocant lingua sua,) hoc habemus: quod ob situm Insula nostra solitarium: & leges peregrinantibus è nobis impositas, de terra hac celanda, & raram exterorum admissionem in regionem nostram, nobis quidem maxima pars Orbis habitabilis nota sit, ipsi vero aliis penitus simus incogniti.* Itaque cum Quæstiones illis aptiores sunt, qui minus norunt, consentaneum est magis, ut vos me interrogetis, quam ut ego vos. Respondimus: *Nos illi gratias maximas referre, quando quidem hanc nobis licentiam indulgeret: tum ex iis, quæ jam observavimus, facile nos conjicere, non esse rem in mundanis cognitum digniorem, quam statum & conditionem terræ hujus felicissimæ.* Sed ante omnia (diximus,) cum ab extremis terræ oris jam convenimus, nec non in Regno Cælesti nos olim conventuros speramus, (eo quod utrinque Christiani simus,) scire avemus, quando quidem terra ista in tantum distita sit, & vastis & incognitis maris tractibus, divisa, à terra illa, in qua Servator noster, dum in carne fuit, versabatur: *Quis tandem hujus gentis Apostolus, & quibus modis ad fidem conversus fuerit?* Facile etiam, ex vultu ejus perspicere, gratam illi imprimis fuisse hanc quæstionem nostram: (or meum, inquit) vobis misericorditer attraxistis, quod quæstionem hanc primo in loco proponitis: *Indicat enim, vos quærere pri-*

mum Regnum Dei: *Atque libenter, & breviter, postulato huic vestro satisfaciam.*

*Annos circa viginti, ab Ascensione Domini, factum est, ut conspiceretur à populo Rensulæ, (in his maritima ad Orientalem plagam Regionis nostræ sita,) noctu, (nox autem erat nubila, sed placida,) juxta mille passus à littore, columna Lucis præalta: non figura pyramidali, sed veluti cylindri, à pelago versus cælum erecta, & in vertice ejus Crux Lucis ampla, corpore columna aliquanto splendidior. Ad spectaculum hoc tam mirabile, congregatus est (ut sit) populus urbis, super arenas maris, & stabat paulisper attonitus: Verum paulo post scaphis parvis plurimæ se commiserunt, ut rem tanti stuporis propriis inspicerent. Verum, postquam scapha intra sexaginta circiter à columna virgatus, advenissent, ecce omnes subito se sisebant, nec ulterius procedere poterant: ita tamen, ut in circuitu movere, sed non accedere propius liceret: adeo ut scapha veluti in Theatro starent, lucem hanc tanquam scenam cælestem spectatura. Evenit autem forte fortuna, ut in scapharum una, adesset quissiam ex Sapientibus nostris; SOCIETATIS NIMIRUM DOMUS SALOMONIS: *Qua DOMUS sive COLLEGIUM, (fratres mei charissimi,) oculus plane est hujusce REGNI.* Qui postquam aliquandiu, columnam hanc, una cum Cruce, attente, & devote contempletus esset, in faciem se prostravit, & deum se in genua erigens, manusque ad Cælum attollens, hujusmodi preces fudit.*

Domine Deus Cæli & terræ; ex gratia tua speciali, Ordinis nostri hominibus, dignatus es, opera tua creationis, & eorum secreta, nosse; atque dijudicare, (quantum generationibus hominum datur,) inter miracula divina, opera naturæ, effectus artis, & illusiones demonum, cum imposturis omnimodis. Agnosco & testor coram hoc populo, Rem hanc quam ante oculos intuemur, esse Digitum tuum, & Miraculum Verum. Quoniam autem è Libris nostris didicimus, *Miracula nunquam à Te edita, nisi ob Finem aliquem Divinum, & excellentem, (ceterum Leges Naturæ Leges tuæ sunt, à quibus nisi magnam ob Causam minime recedis;) humillime obsecramus, ut signum hoc magnum nobis fortunes, atque ejus Interpretationem & usum in Misericordia concedas; id quod, dum idem ad nos mittas, tacite & secreto polliceris.*

Postquam ita precatus est, continuo Scapham, in qua vehebatur solusam sensit & mobilem, ceteris adhuc veluti ligatis manentibus. Illud in signum certum licentiæ appropinquandi interpretatus, scapham fecit placide, & cum silentio, versus Columnam, remigio impelli. Verum antequam ad illam pervenisset, Columna cum Cruce lucis dissipata est, & se undiq, tanquam in firmamentum quoddam Stellarum multarum vertit: *Quæ citim & ipsa brevi evanuerunt: neque aliud restabat spectandum, præter ARCAM quandam parvam ex cedro, siccam quidem, neque aqua ullatenus madefactam, etsi nataret.* In parte autem ejus priore versus Sapientem, ramus palme, exiguus quidem & viridis, cresecbat. Is, postquam plurima cum veneratione ARCAM in scapham suam recepisset, ecce ARCA sponte se aperuit, in qua reperi sunt, LIBER ET

EPISTOLA: uterque in membrana pura scriptus, & sintonibus lineis involutus. LIBER continebat CANONICOS LIBROS universos VETERIS ET NOVI TESTAMENTI, prout vos illos habetis, (etenim satis scimus quos LIBROS ECCLESIAE apud vos recipiunt:) atque APOCALYPSIS ipsa, & nonnulla alia ex NOVI TESTAMENTI scriptis, quae eo tempore edita non erant, nihilominus eo LIBRO continebantur. Quod vero ad EPISTOLAM, illa in haec verba scripta erat.

Ego Bartholomeus, Servus Altissimi, & Apostolus Iesu Christi, monitus sum ab Angelo, qui in visione Gloriosa mihi apparuit, ut Arcam hanc maris fluctibus committerem. Itaque restor, & annuntio, ei populo, ad quem Deus ordinaverit hanc Arcam appellere; eo ipso die ad eos venire Salutem, & Pacem, & bonam Voluntatem, à Patre, & Domino Iesu.

Præterea in duobus his scriptis, tam Libro, quam Epistola, operatus est Deus miraculum insigne, illi, quod Apostolus ostendit, (Dono originali Linguarum) non dissimile. Etenim, cum eo tempore, in hac terra viverent, Hebraei, Persae, & Indi, præter ipsos indigenas singuli in Libro illo, ac Epistola, legerunt, ac si in Lingua cujusque propria scripta fuissent. Hoc pacto, (fratres mei,) servata est hæc ætæ, ab infidelitate (quemadmodum & reliquæ mundi veteris servatæ fuerunt ab aquis,) per Arcam, ope Apostolica & miraculosa Evangelizationis sancti Bartholomæi. Atque hic loqui desinit. Quando nuntius quidam venit, qui eum accersivit. Sicque eo colloquio nihil aliud inter-

venit. Die postero, statim à prandio, rursus ad nos venit Præpositus; seque excusavit, dicens; Se pridie à nobis subito & inopinato avocatum, nunc vero rediisse, ut illud compensaret, tempusque nobiscum una insumeret, si modo gratum nobis consortium ejus aut colloquium fuerit. Respondimus, imo illud tam gratum nobis accidit, ut nec miseriarum præteritarum, nec periculorum futurorum memores simus, quamdiu colloquio ejus fruamur. Addidimus, existimare nos, horam unam, sermones cum illo conferendo, insumptam, annis integris vitæ nostræ prioris præstare. Inclinauit se paululum, & postquam confedissemus, dixit: Bene habet, quæstiones vestrae sunt. Tum unus è nostris, parva interposita mora, ita dixit: esse rem quandam, cuius cognoscendi quidem avidi, interrogandi autem timidi essemus, ne forte nimio plus præsumpsisse videremur. Veruntamen singulari ejus erga nos humanitate confirmatos, (cum nos vix pro exteris ducamus, qui servus ejus addictissimi & devotissimi sumus,) ejus proponendi libertate usuros, humillime obtestantes, ut si responsione vix dignaretur, quæstioni tamen ignoscere, licet eam rejiceret. Dixit: Nos observasse satis, & memoria adhuc tenere, verba illa ab ipso prolata, terram hanc felicem, in qua jam pedem figimus, paucis admodum cognitam esse, atque nihil secius plerisque orbis nationes satis nosse: id quod verum esse plane perspiciebamus, quando quidem Linguas Europæ callerent, & res nostras in plurimis intelligerent, cum nos è contra in Europa, post tot & tam remotas navigationes, hac ætate postrema susceptas, nihil profusus de hac Insula inaudiveri-

mus. Hoc mirari satis non posse, cum nationes omnes, aut per peregrinationes in partes externas, aut per adventus exterorum ad eas, sibi invicem innotescant. Licet autem, qui in natione externa peregrinatur, plus notitia & informationis visumanciscatur, quam domi manens à peregrinante, audiri solo, addiscere possit, attamen, utroque modo, notitiam mutuanam, aliqua ex parte, haberi posse. Verum quantum ad hanc insulam, nunquam nova ad nos allata, de alicujus navis, ab ea, adoras nostras, appulsu, nedum ad littora Europa, neque ad littora Indiarum, Occidentalis aut Orientalis, neque aliquid accepisse, de navi ulla, cujuscunque ea populis sit, quæ à terra hac redierit. In hoc autem, illud quod admirationem movet, non consistere, situm enim est, (ut Dominatio sua dixerat,) in tam vasti pelagi conclavi secreto, huic rei in causa esse posse: verum, ut illi contra notitiam linguarum, librorum, rerum haberent, gentium ab eis tam immensis spatiiis distitarum, id omnem admirationem superare, neque nobis quomodo fieri hoc possit, ullo modo in mentem venire: nobis siquidem Divinarum Mentium & Potestatum, non autem hominum quorumvis conditionem videri, ut ipsa occulta & invisibiles lateant, ceteris interim illarum visui patentibus, & velut in aprico positus. Ad hæc verba, Præpositus placide subrisit, & dixit: Non sine causa, veniam nos hujus quæstionis petere, siquidem innuere, ac si terram hanc, non aliam, quam terram Magorum duceremus, quæ spiritus aëreos, in omnes partes, emitteret; quorum ope & famulatio, quacunque in aliis regionibus gererentur, pernosceret. Omnes uno ore humiliter respondimus, vultu tamen ita composito, ut eum non aliam quam joco hoc dixisse, præ nobis ferremus: nos sane facile in eam cogitationem venire, esse aliquid, in hac natione, plane supernaturale; illud tamen, potius Angelicum, quam Magicum, ducere: verum perspicue apud dominationem suam eloqueremur, quid tandem illud fuerit, quod scrupulum hunc, ne quæreremus, injecisset, nihil ex hac re sapuisse, sed quoniam in sermone præterito eum innuisse meminimus, gentem istam, de silentio erga peregrinos, per leges cavisse. Ad hoc respondit: recte quidem meministis: itaque in iis, quæ proferre apud vos instituo, nonnulla reservanda sunt, quæ omnino revelare licitum non est, haud pauca tamen supererunt, quæ satisfactionem vobis abunde præstabunt.

Intelligetis igitur, (id quod vobis fortasse vix credibile videbitur, ter mille circiter abhinc annis, aut paulo plus, navigationes Orbis terrarum, (præsertim in Regionibus remotas,) majores fuisse, & magis strenue susceptas, quam hodierno die, Ne existimetis, nescire me, quantum apud vos creverint navigationes, intra annos centum & viginti proxime elapsos: satis mihi hoc cognitum. Et tamen, majores (inquam) fuerunt, eo tempore, quam nunc. Sive conservatio illa reliquiarum humani generis, per Arcam, à Diluvio universali, hæc navigandi confidentiam hominibus indiderit, sive aliud quid in causa fuerit. Sed utcumque, hoc quod dico, verum est. Phœnices, ac præcipue Tyrii, magnas habebant classes. Similiter habebant & Carthaginenses, Colonia ipsorum, quamvis ad Occidentem magis sita sit. Ab Oriente vero, classes Ægyptiorum, & Palestinae, potentes erant, & numerosæ. China autem, & Atlantis magna, (quam vos

Americam vocatis,) quæ nunc Yuncas tantum & Canoas, habent, vi magna abundabant, illis diebus, navium grandiorum. *Insula* hæc nostra, (ut ex fidelibus ejus ætatis Historiis plane liquet,) infructatum fuit navibus mille quingentis, iisque fortibus, & magnæ capacitatis. De hoc, quod loquor, apud vos, exigua admodum; aut nulla est memoria, at nobis pro certo cognitum est.

Eo etiam tempore, ad insulam hanc, naves & carinæ, earum omnium, quas modo nominabam, nationum, appulerant. Atque, ut fieri solet, naves illæ præter populares suos, vehebant multos, ex aliis regionibus, quæ ipsæ maritimæ non erant; veluti *Perfas, Chaldaos, Arabes*; ita ut omnes fere nationes potentes & celebres, locum hunc adirent: ex quibus nonnullas habemus stirpes, & tribus, usque in hodiernum diem. Quod vero ad naves nostras attinet, in omnes propemodum oras navigarunt; tam ad fretum vestrum, quod *Columnas Herculis* appellatis, quam ad alias, tum *Mediterranæi*, tum *Atlantici* Maris regiones: veluti ad *Pagunium*, (Civitatem in *China* antiquissimam) quæ eadem est cum *Cambalu*, & *Quinze*, ad Orientale pelagus sita, non procul à finibus *Tartariæ Orientalis*.

Eodem præterea tempore, & seculo integro insequente, aut amplius, populi magnæ *Atlantis* potentes admodum erant. Etsi enim narratio & descriptio, à viro magno vestri Orbis facta, (scilicet, progeniem *Nepiumi* sedes suas ibi fixisse) tum de magnificis, Templo, Palatio, urbe, & colle, quin & de multiplicibus pulchrorum & magnorum fluviorum spiris, quæ (tanquam rotidem torques,) Templum illud & Urbem cingebant; ac denique de gradibus illis insignibus ascensus per quos ad eadem perveniebatur, veluti per *Scalam* quandam *Cæli*, sit fabulosa & Poëtica: hoc tamen veritatis immisceatur, regionem illam *Atlantis*, tam illam *Peruvia*, tunc *Coyam* vocatam, quam illam alteram *Regni Mexicani*, tunc dictam *Tirambel*, regna fuisse, armis, classe, & opibus, potentia & superbia. Tam (inquam) potentia, ut eodem tempore, (vel saltem intra spatium decem annorum,) duas magnas expeditiones navales susceperint: hi nimirum de *Tirambel*, per *Atlanticum* mare, usque ad mare *Mediterranæum*; illi autem de *Coya* per mare *Australe*, usque ad hanc insulam nostram. De priorè autem expeditione, videtur auctor ille vester, aliqui d' *sacerdote Egyptio*, quem citat, hausisse. Pro certo enim expeditio talis fuit. Utrum vero *Athinienses* antiqui illi fuerint, qui copias illas repulerunt & profligarunt, atque hæc eis gloria tribuenda, non habeo quid dicam: illud extra omnem dubitationem, nec navem, nec virum, unquam ab ea expeditione rediisse, neque meliore fortuna usæ esset classis illa *Coya*, quæ nos invasit, nisi in hostes clementiores incidisset. Etenim *Rex insula* hujus, (nomine *Altabin*,) vir prudens, & Imperator in bello optimus cui tum hostium, tum propriæ vires, satis exploratæ erant, ita rem gessit, ut copias eorum terrestres, postquam in terram descendissent, à classe eorum intercluderet, atque veluti indagine utraq; copias cingeret, majori exercitu quam illorum fuit, & terrestri & navali, sicque eos ad deditonem, absque prælio, compelleret: cumque in potestate sua essent, haud duriores condi-

tionem imposuit, quam jus jurandum ab iis exigendo, se in posterum, contra illum nunquam arma laturos: quo facto eos incolumes omnes dimisit. Veruntamen *vindicta divina*, non multo post, superbos illos ausus ulta est, siquidem, intra curriculum centum annorum, aut minus, *Atlantis* illa magna omnino perditæ & destructa fuit, non terræ motu absorpta, ut Vir ille vester affirmat. (Etenim tractus ille rotus, terræ motibus parum est obnoxius.) sed per particulare diluvium, sive inundationem: quandoquidem etiam hodierno die, regiones illæ, majores habeant amnes, atque etiam montes altiores, qui aquas in planities effundant, quam alia pars quæcunq; Orbis veteris. Sed illud verum est, inundationem illam non fuisse profundam, non amplius forsan, in pluribus locis, quam ad quadraginta pedes, unde factum, ut licet homines, & bestias, undique demerferit, si vel tres nihilominus habitatores quidam montium evaserint, aves quoque in tuto fere fuerunt, ad montes, aut arbores præaltas, convolando. Homines vero, licet in aliquibus locis ædificia haberent altiora quam quo aquæ pervenire possent; inundatio tamen illa, licet minime profunda, diuturna fuit. Unde; qui in valle degabant, propter penuriam cibi, & rerum aliarum necessariorum, fame & inopia, perirent. Itaque, ne miremini, si *America* habitatorum tam rara sit, neque si populus ejusdem adeo simplex & barbarus existat, Etenim rationem sic instituire debetis; *populum Americanum* novum esse, & recentem (inquam) præ cæteris orbis habitatoribus, annis non minus mille. Tanquam enim temporis intercesserat inter diluvium univèrsale, & illud *America* particulare. Si quidem tenues illæ & raræ humani generis reliquæ, quæ in montibus manserant, in inferiores regionis partes, tarde sobolem dederunt; cumque essent homines feri, & omnium rerum rudes, (neutiquam *Noacho*, & filii ejus similes, qui familia erant, ex univèrso orbe electa,) ad literas, artes, & vitæ cultum, posteris transmittendum, non sufficiebant. Atque insuper, cum in habitationibus suis montanis, (propter asperitatem frigus regionum illarum, pellibus urforum, tigrorum, & caprorum magnorum & hirsutorum, qui in illis partibus abundant, vestire se consueverint, postea autem in vallè descendentes, intolerabiles ibi fervores ferre non possent, neque vestium magis levium ulla copia eis præsto esset, coacti sunt mortem nude incedendi introducere, qui apud illos, usque in hodiernum diem, in usu est. Solammodo magna voluptate, & desiderio afficiuntur, avium plumas gestandi; atque hoc proculdubio, à traditione, & exemplo majorum, qui in montibus habitabant, hauserunt; qui ad huc forte usum allekti fuerunt, ex innumera avium multitudine, alta petentium, cum ima aquis stagnarent. Videtis, (fratres) per casum hunc majorem, & temporis quasi miraculum, commercium nostrum cum *Americanis* cessasse, cum ipsi amplius non essent: cum quibus, supra omnes mortales, commercium antea habuimus, utpote regioni nostræ proximis. Quantum vero ad alias orbis partes, manifestissimum est, seculis succedentibus, sive propter bella mota, sive ex periodo & vicissitudine temporum, navigationes ubiq; majorem in modum elanguisse: præcipue autem navigationes longinquas, propterea quod triremes, & ejusmodi carinæ,

quæ

quæ Oceanum vix tolerare possent, in usum venire cœperunt. Hinc igitur, quam ob causam, notitia illa regionis nostræ, quæ à navigantibus ad nos acquiri potuit, multis abhinc seculis defecerit, clare cernitis; nisi forsitan raro eventu talis appulsus obtigerit, quemadmodum ante dies paucos vester. Jam vero, de navigationis nostræ, in alias partes, cellatione, aliam vobis causam assignare oportet. Neque enim denegare possum, (si verum fateri cupiam,) quin apparatus & instructio nostra navalis, numero & robore navium, abundantia nautarum, peritia gubernatorum, & aliis rebus quibuscunque, æque hodie valet, ac olim valebat. Itaque, qui in re sit, quod domi jam sedeamus, separatim vobis declarabo: atque hoc proprius accedet, ad quæstionem vestram, quam initio proposuistis, elucidandam.

Regnavit in hac Insula, ante annos mille nongentos, *Rex*, cujus memoriam, supra alios omnes, maxime colimus & veneramus: non superstitiose, sed tanquam divini cujusdam instrumenti, licet hominis mortalis. Nomen ei fuit *Solomona*. Eum autem pro *legislatore* hujus *gentis* dicimus. *Regi* isti cor *Deus* indidit latum, & in bonis inscrutabile: qui in illud totus incumbere, ut regnum, & populum suum bearet. Itaque, cum secum reputaret, quæ sufficiens, & (ut dicam) substantiva, terra hæc ex sese fuerit, ad seipsam sustentandam, absque opibus aut copiis exteriorum; quippe quæ in circuitu, quinque mille & sexcenta miliaria, plus minus, contineret: & maxima ex parte ferax in primis esset, & bonitate soli præstaret: atque rursus perpensens classem & naves regni, non legitime applicari & exerceri posse, tam per transportationem & vecturam de portu in portum: nec non per navigationes ad Insulas quasdam adjacentes, & imperio huic & legibus subditas: tum vero in memoriam revocant, quæ felix & florens, eo tempore, regni hujus status fuerit: ita in mille modis in deterius, sed vix ullo modo in melius, mutari posset, nihil omnino deesse putabat, quo fines suos nobiles plane & heroicos allequeretur, nisi ut, (quantum humana providentia efficere posset) res illas, quæ suo tempore tam feliciter essent fundatæ & itabiles, perpetuitate donaret. Quocirca, inter leges alias suas fundamentales, leges plurimas sanxit, de introitu exteriorum interdicens; qui eo tempore, (licet post calamitatem *Americanam*) satis frequens erat: isthoc instituto, quia à novitatibus, & mixturis morum, metuebat. Verum est, interdicitum simile, de introitu exteriorum, scito veteri apud *Chinenses* valuisse, atque etiamnum valere. Sed ibi res est despicabilis, eosque reddidit, gentem curiosam, imperitam, timidam, & ineptam. At *legislator* noster, in lege sua condenda, diversum longe adhibuit temperamentum. Primam enim, jura humanitatis omnia intacta servavit, in institutis & fundamentis suis, pro levamine & solatio peregrinorum afflictorum; quod & vos experti estis. Ad quod dicitur: *Non sit par erat, consurreximus omnes, nosque inclinavimus. Ille perrexit.* *Rex* idem, cupiens factis humanitatis consilia politica ad jungeret: atque humanitati minime convenire putans, ut exteri in viti detinerentur, nec minus rationibus status non convenire, ut redirent, & *insula* hujusce arcana evulgarent, hanc viam imit. Constituit, ut ex exteris, quibus permissum foret in terram hanc descende-

re, qui abire vellent, non prohiberentur; qui autem manere præoptarent, conditiones & vivendi facultates à statu reciperent, in qua re, visu tam acri poluit, ut post tot seculorum spatia, à lege hac condita, memoriam nullam habeamus, ne vel unica duntaxat navis, quæ reditum prætulit; atque tredecim tantum vitorum temporibus diversis, qui in nostris navibus reverti elegerunt. Quid autem pauci illi, qui sic redierunt, de regione hac præpalarini, nos fugit. Facile autem ex estimare potest, si, quicquid reculerint, non aliter quam pro insomnis quodam habitum esse. Navigationis autem nostras, ad partes exteras, visum est, *legislatori* nostro, penitus coercere. In *China* hoc non fit. Etenim *Chinenses*, quod volunt, & possunt, navigant. Quod satis ostendit, legem illorum, de exieris arcendis, à pusillanimitate sola, & metu, provenire. Interdictio autem hæc nostra, unam tantum recipit restrictionem: eamque certe admitabilem: Bonum enim, quod à communicatione cum exteris trahi possit, conservat, malum autem evitat. Id vobis nunc aperiã. Atque hic videbor aliquantisper, ab eo quod agitur, digredi: sed mox, hoc ipsum, ad rem pertinere perspicietis. Intelligitis itaque, (amici mei præchari) inter acta illius regis, unum maxime emicci. Illud est, fundatio sive institutio ordinis cujusdam & Societatis, quam nos *Domum Salomonis* vocamus. Nobilissimam dico (quantum nos arbitramur,) omnium, per terrarum orbem, fundationem, atque regni hujusce *Luminare magnum*. *Damus* hæc studiis & contemplationibus, operum & creaturarum Dei, dicata est. Putant nonnulli, nomen traxisse à fundatore, paululum corruptum: ac si deberet dici *Salomona Domus*: verum archiva ipsa authentica, sic scriptum habent, prout in sermone quotidiano nunc profertur. Itaque nomen fluxille arbitror, à Rege ille Hebræorum, qui apud vos celebris est, nobis autem non ignotus, habemus enim portiones aliquas operum suorum, quæ apud vos desiderantur. *Historiam* illam *Naturalem dico*, quam conscripsit de *Plantis* omnibus, à *Cedro Libani*, usque ad *Hyssopum*, quæ de pariete egreditur, atque de omnibus rebus, quibus vita & motus inest. Hinc animum meum cogitatio illa subit, *regem* nostrum, quandoquidem se in multis cum *rege* illo *Hebræorum* consensu sensit, (qui multis ante eum annis vixerat,) ejus titulo fundationem hanc honorasse. Atque in hanc opinionem præcipue adducor, quod in *historiis* admodum antiquis invenio, *Societatem* hanc, interdum *Domum Salomonis* vocati, interdum autem *Collegium Operum sex dierum*. Unde persuasum habeo, *regem* illum nostrum præcellentem ab *Hebræis* didicisse, *Deum*, *Mundum* hunc, & omnia quæ ei insunt sex dierum spatio creasse, ideoque cum *domum* illam institueret, ad inquisitionem & inventionem, naturæ veræ, & interioris, rerum omnium, quo *Deus* conditor majorem recipere: gloriam, ob fabricam earum, homines autem uberiorem perciperent fructum, in usu earum, indidisse etiam ei illud alterum nomen, nimirum, *Collegium operum sex dierum*. Verum, ut redeamus tandem ad id quod nunc agitur. Postquam *rex* omnem subditis navigationem interdixisset, præterquam in partes huic imperio subditas, hanc nihilominus ordinationem sancivit: nimirum, singulis duodenis annis mittendas ex hoc *regno* naves binas, in partes orbis diversas: in utraque navium harum, tres ex *Fraternitate domus*

Salomonis, seorsum vehendos: his in mandatis dandum, ut nos, de rebus, & statu locorum illorum, ad quos appellerent, certiores facerent, præcipue autem de scientiis, artibus, manufacturis, & inventionibus mundi universi, utq; in reditu, libros, instrumenta, exemplaria in unoquoq; genere, ad nos perferrent: navibus, postquam in terram fratres exposuissent, redeundum; fratribus autem, usque ad novam missionem, peregre manendum: naves hæc non aliis mercibus instruendas, quam commeatu copia bona, nec non thesauri satis larga quantitate, in usum fratrum, ad res eas commendandas, & homines tales remunerandos, quibus opus esset. Jam vero, ut vobis proferam modos, quibus vulgus nautarum coerceretur, ne in terris, ad quas appellant, dignoscantur: aut quibus modis, in terram expositi, sub nomine nationum aliarum lateant: aut ad quæ loca navigationes nostræ designata sint: aut quæ loca novis rursus missionibus præfigantur, atque alias hujus generis circumstantias, quæ ipsam practicam partem spectant, mihi proloqui fas non est: neque multum certe ad quæstionem vestram conducet. Sic itaque videtis, commercium nos instituisse: non pro auro, argento, & gemmis, non pro fericis, aur aromatis, neque pro aliis, quibusvis rebus crassis, sed tantum pro *Creatura Dei prima*, *Luce* scilicet: *Luce*, inquam, in quacunque tandem terræ regione, prorumpente, & germinante.

Cum hæc dixisset, conticuit: nos etiam aliquandiu silebamus. Revera enim omnes ætoniti eramus; cum audiremus, res tam mirabiles, oratione tam probabili recenserî. Ille autem animos nostros, cogitationibus aliquibus gravidis sentiens, partui autem non maturos, civiliter admodum nos explicuit; & ad quæstiones de itinere, & fortunis nostris, deflexit: sub finem autem dixit; *Reclenot facturos, si consultationem inter nos invemus de tempore, pro mora nostra, a statu petendo. In quo jussit minime verecundari nos; tempus enim quodcumque nobis postulare visum fuerit, ipse non dubitabat se impetraturum: ad quod dictum iureximus omnes, & humiliter sibi gratiam Liripipii sui exosculati cæpimus. Ille autem renuit, & continuo à nobis discessit. Postquam vero, inter homines nostros evulgatum fuit, statum illum, conditiones exteris, qui manere vellent, largiri solere: vix ulli eorum persuadere potuimus, ut navem nostram curarent, aut quo minus. *Præpositum* mox adirent, ad conditiones petendas. Sed, non sine magna difficultate, tandem cohibuimus, donec ex consensu, quid faciendum esset, statueremus.*

Jam autem, tanquam liberos nos tebamur, cum metum omnem extremæ ruinæ depulsum vidimus. Jucundissime item viximus: civitatem ipsam, nec non pomerium illud, quod nobis concessum erat, perambulantes: in quo, quæcumq; visu digna, aut grata erant, perquirebamus, & spectabamus. Interea familiaritatem cum plurimis ex civitate, iisque non ex inferiore ordine, contraximus: inter quos, humanitatem tantam perspeximus, adeoque consuetudinem tam jucundam & liberam, peregrinos veluti in sinu amplectendi, & fovendi: ut vix abesset, quin oblivionem nobis omnium eorum, quæ in patriis nostris chara antea erant, induceret. Quin & quotidie incidimus, in res observatu, & relatu dignissimas. Certe, si ullibi terrarum

speculum sit, quod oculos hominum allicere debeat, & detinere, illud exhibet hæc regio. Evenit die quodam, ut duo ex nostris invitarentur ad *Festum* quoddam (quod vocant) *familia*. Mos autem celebrandi *festum* illud, censerî merito possit, maxime pius, ex ipsa naturæ lege depromptus, & veneratione dignus: monstrans proculdubio nationem illam omni Bonitate refertam esse. Qui talis est: Concessum est, per leges *regni*, cuivis, cui vivere contigerit, dum triginta è corpore suo prognatos, simul superstites, viderit; eosque omnes tertium ætatis annum egrossos; *festum* hoc celebrare. Quod ex publico sumptu fit. *Pater familia* (quem *Turjanum* vocant,) biduo ante *festum*, tres ex amicis suis, quos eligere placuerit, sibi advocat, ac insuper, Magistratus civitatis, aut oppidi, ubi *festum* celebratur, præsentia honoratur: omnes autem ex familia utriusque sexus adesse jubentur. Per dies hocce duos, *Turjanus* cum amicis illis suis, & Magistratu, circa bonum familiæ, consultationem init. Tunc si quæ discordiæ, aut lites, in familia obortæ sint, terminantur, & sedantur. Tunc si qui ex familia, in paupertate redacti fuerint, aut quovis modo afflicti, iisdem subveniendi, & necessarium victum suppeditandi, ratio initur. Tunc si qui eorum vitii addicti, aut genus vitæ iners & pravum agant, reprehenduntur, & censuram subeunt. Quin etiam circa nuptias, & vitæ conditionem alicui eorum maxime convenientem, consilium tunc capitur, & alia similia tractantur, & decernuntur. Magistratus ideo assidet, ut decreta & mandata *Turjani*, si quis forte ex familia non pareat, auctoritate sua muniat, & executioni demandet: licet hoc raro admodum requiratur, tantam nimirum, ordini naturæ, obedientiam præstant, tunc etiam *Turjanus*, ex filiis suis, unum eligit, qui cum eo, in domo sua, perpetuo vivat; qui exinde vocatur *Filius Vitæ*. Ratio nominis postea patebit. Die festo, post *Liturgiam* divinam celebratam, progreditur *Turjanus*, in aulam quandam amplam, ubi solenni *festi* peraguntur: quæ aula, à parte superiori gradum habet unicum ascensus. Illic ad parietem, in medio, collocatur cathedra, cum mensa, & peristromate super eam: supra cathedram extenditur conopæum, rotundum, vel ovatum, ex hedera; hedera certe, præ nostra, plurimum albescente colore, non ab simili folio populi, quam vocamus argenteam: sed aliquanto magis splendido: viret enim per hyemem. Conopæum autem, filis argenteis, & byssinis, divetorum colorum, quæ hederam colligant, eleganter contextitur; atque opificium plerumq; est alicujus ex filiabus familiæ: in vertice, reticulo tenui, ex bysso & argento velatur: verum materia conopæi hedera vera est: ex qua, post solennitatem finitam, amici familiæ, folium aliquod, aut ramusculum, decerpere amant. Progreditur *Turjanus*, prole sua universa stipatus, masculis præeuntibus, sceminis à tergo insequentibus. Sin mater familiæ fuerit, quæ prolem universi peperit, collocatur ad dextrâ latè cathedræ, orchestra quædam cooperta cū ostio secreto, & fenestris, ubi illa clam sedet. *Turjanus* postquam ingressus fuerit, in cathedra illa confidet, universa familia, juxta parietem, tam à tergo, quam à lateribus aula; super gradum ascensus, secundum ordinem ætatis non habito sexus discrimine, se sistentem, & super pedes erecta. Cum confederit, (aula interim frequentia haud parva

parva referta, sed sine turba aut strepitu,) post moram nonnullam ingreditur, ab inferiori parte aulae, *Tirannus*, (quod verbum apud eos significat, *Haraldum*;) cujus latera tegunt adolescentuli, duos; quorum unus rotulum gerit; ex splendente illalutea membrana, alter botrum uvatum aureum cum pedicillo siue caule longa. *Haraldus*, & uterq; adolescentulus, pallis sericis, coloris thalassini, vestiuntur; verum pallium *haraldis*, radios habet aureos, & dimittitur a deo ut terram non nihil verrat. *Haraldus*, ter se aliquantulum inclinans, accedit usq; ad gradum ascensus, ibiq; primo in manum sumit rotulum. Rotulus iste, charta regia est, & redituum, privilegiorum complurium, exemptionum, & insignium honorificorum, *Patrifamilia* concessorum, dona continet: inscribitur autem semper, *Talis, Amico nostro dilecto, & creditori*: qui titulus, à Rege, in hoc solummodo casu, tribuitur. Ajunt enim Regem, nulli debitorem esse, nisi ob propagationem subditorum. Sigillum huic chartæ affixum, est Regis effigies, auro insculpta: atq; quamvis hujusmodi chartæ, ex officio, & tanquam jure, expendantur, pro arbitrio tamen, secundum numerum & dignitatem familiæ, variantur. Hanc chartã perlegit *Haraldus*, voce alta; dumque legitur, *Tirannus* se in pedes erigit, à duobus filiorum suorum, quos delegerit, supportatus. Tum *Haraldus* super gradum ascendit, & *Tiranno* chartam in manus tradit: quo facto, ab omnibus qui adsunt, acclamatio magna fit, lingua sua, quæ hoc significat; *Fœlices sunt populi Bensalem*. Deinde *Haraldus*, ab adolescente altero botrum uvarum recipit, qui (ut diximus) aureus est, tam caule, quam uvis ipsis, sed uvæ elegantè colorantur, atque, si masculi ex familia, numero excedant fœminas, uvæ purpureæ sunt, cum Sole parvo in vertice positos; sin fœminæ, uvæ vitides sunt, cum Luna crescente in vertice. Uvæ autem numerum liberorum familiæ exæquant. Iste etiam racemus aureus, ab *Haraldo* traditur *Tiranno*; qui eundem statim filio illi, quem antea elegerat, ut secum in domo maneret, traditis autem perpetuo eum ante patrem gestat, quoties in publicum progreditur, tanquam in sine honoris: atque inde nomen (ut dictum est.) *Filius vitis*, accipit. Peracta hæc solennitate, *Tirannus* se recipit, atq; post moram aliquam interjectam, rursus ad prandiũ egreditur, ubi sedet sub conopæo solus, neq; cuivis ex liberis, cujuscuq; gradus aut dignitatis, una sedere cõceditur: nisi forte fuerit ex *Domo Salomonis*. Servitium mensæ præstant masculi ex familia, qui hoc faciunt, quoties ei aliquid dandum, in genua procumbentes: fœminæ autem, tantum juxta parietẽ, circumstant. Pars aulae, quæ infra gradum est, mensas habet utrinq; sitas, pro convivis, quibus decore admodum, & ordine bono, ministratur: sub sinem autem prandii, (quod apud illos, in maximis suis solennitatibus, non ultra sesqui-horam durat) cantatur hymnus, pto ingenio componentis variatus, (habet enim Poetas optimos,) subjectum vero ejus, perpetuo sunt laudes, *Adami, Noachi & Abrahami*: quorum primi duo, universi generis humani parentes extiterunt, tertius, *Pater fidelium*. Concluditur tamen semper, cum gratiarum actione, propter nativitatem *Servatoris* nostri: in quo universæ terræ generationes benedictionem consequuntur. Finito prandio, *Tirannus* iterum se recipit: atq; solus subducitur in locum interiorẽ, ubi preces

secretas fundit; dein progreditur tertio, ut benedictionem suam impertiat universis liberis suis, qui eum circumstant, ut prius. Tum eos nominatim, ad se singulos vocat, prout ei placuerit, licet raro ætatis ordo immutetur. Persona quæ vocatur, (mensa prius semota,) continuo in genua, ante cathedram procumbit: *Pater* autem manus capiti ejus imponit, atque ei benedicit in hæc verba: *Fili Bensalem, (aut filia Bensalem,) pater tuus dicit: Ille, per quem auram vitalem hausisti, verbum loquitur: benedictiones patris aeterni, principis pacis, & columba sancta, descendant super te, & dies peregrinationis tuæ, reddant multos & bonos*. Hanc benedictionem singillatim impertit. Quod si aliqui ex liberis masculis, virtute & meritis præcelluerint, (modo numerum duorum non excedant,) post benedictionem generalem, seorsim es vocat: manus autem super humeros eorum extendens, illis stantibus, sic inquit: *Fili, bene habet quod natus es, da Deo gloriam & in finem persevera*. Atque una ei monile tradit, in figuram spicæ frumenti, formatum: quod is semper postea, in fronte Turbani, aut Galeri sui, portat. Hoc peractò, ad musicam & saltationem, & hilaritates id genus alias, apud eos usitatas, pro residuo diei se accingunt. Atque iste modus festum illud celebrandi.

Intra paucos dies sequentes, amicitiam & familiaritatem cum mercatore quodam civitatis illius, cui nomen *Ioabin*, contraxi. Erat autem *Judeus* & *circumcisus*. Paucas enim quasdam *Judeorum* stirpes, inter eos nunc degentes habent, quibus religione suam permittunt: quam veniam facilius indulgere possunt, quandoquidem *Judei* illi, à *Judeis* in reliquis orbis partibus, moribus longe diversi sunt. Nam cum *Judei* alii, nomen *Christi* odio habeant; atq; adversus populum, inter quem degunt, secretam & in veteratam malitiam foveant, hi contra, *Servatori* nostro, attributa plurima sublimia reddunt, nationem autem *Bensalem* amant impensissime. Sane vir iste, de quo loquor, confiteri semper solebat, *Christum* natum fuisse ex virgine, atq; homine mero majorẽ extitisse: tum narrare solebat, quod *Deus* eum *Seraphim*, qui Thronum suum stipant, præfecit: vocabat eum etiam quandoq; *Viam lacteam*, quandoq; *Eliam Messie*, & aliis compluribus nominibus magnis eum insigniebat. Quæ omnia, licet divina *Christi* majestate longe inferiora sint, à stilo tamen *Judeorum* cæterorum multum differunt. Regionis autem *Bensalem* laudandæ, idẽ nullum faciebat finem: quin & credi voluit, extraditione quorundam *Judeorum* illi de gentium, populum *Bensalem*, ex stirpe *Abrahami*, per alium filium, quem *Nacharum* vocat, fuisse: quin & *Mosem*, per secretam quandam *Calabam*, leges illis, quibus populus de *Bensalem* hodie vitatur, condidisse: atq; in adventu *Messie*, cum confessorus sit *Hierosolymis*, in throno suo, regem *Bensalem* ad pedes ejus sessurum; cæteris regibus ad distantiam longam amotis. Veruntamẽ, somnia ista *Judarca* seponas, vir fuit admodum prudens, & doctus, & consilii profundus; quiq; legum & consuetudinum gentis illius *Bensalem* perquam gnarus extitit. Inter sermones alios die quodam, forte dixeram, me relatione illa, quam è quibusdam ex nostris acceperam, circa consuetudinem illorum, in celebrando festo quod vocant, *familia* magno opere delectatum esse; neque enim videbar mihi, unquam de

solemnitate aliqua inaudivisse, in qua natura tā insigniter præsidet. Quoniam vero familiarum propagatio, ex nuptiali copula procedit, cupiebam aliquid ex eo rescire, tum circa leges & consuetudines ipsorum circa nuptias, tum utrum Matrimonia intemerata conservarent; tum deniq; utrum polygamia inter illos interdiceretur: Quandoquidē nationes, quæ subditorū propagationi tantopere studerent, polyganiā plerumq; tolerarent. *Ad hæc respondit:* Non sine causa certe, institutionē illam excellentem, *feste familia*, laudas. Quin & experientia apud nos comprobatur, *familias* illas, quæ ex *feste* illius benedictione participarunt, mirifice postea semper floruisse. Verum arripe aures modo, & narrabo tibi quod scio. Intelliges, sub sole vix reperiri gentem ullam tam castam, quam hæc de *Bensalem*: nec ab omni labe, & pollutione adeo puram, Virginem mundi plane dixerim. Memini me legisse, in uno ex libris vestris *Europæis*, de sancto inter vos *Eremita*, qui spiritum fornicationis videre cupit; atq; parvum, deformem, & turpem æthiopem illico ei apparuisse: quod si spiritum castitatis *Bensalem* videre experisset, proculdubio in forma *Cheerub* alicujus pulchri & gloriosi, ei apparuisset. Nil enim inter mortales pulchrum, aut admiratione dignum, præ gentis istius animis castissimis. Quæ obrem, notum tibi velim, nulla inter eos esse lupanaria, prostibula nulla, nullas meretrices conductitias, neq; aliquid hujusmodi. Imo, non sine detestatione quadam mirantur, vos in *Europa* talia tolerare. Ajunt, vos nuptias de officio suo deturbasse: nuptiæ enim in remedium concupiscentiæ illicitæ institutæ sunt, concupiscentia autem naturalis, ad nuptias instat stimuli est. Verum, cum hominibus remedium, corruptis suis cupiditatibus, magis gratum adfit, nuptiæ fere expelluntur. Itaq; innumeros apud vos videre est, qui uxores non ducunt, sed cælibatum potius impurum, & libidinosum præoptant, quam jugum matrimonii honorabile. Multi insuper, qui uxores ducunt, sero hoc faciunt, cum juvenutis & flos & robur evanuerint. Sin forte matrimonium contrahant, quid aliud est matrimonium illis, quam mercatura mera? In quo affinitas, aut dos, aut existimatio, quaeritur, cum desiderio nonnullo, (sed tamen tanquam rei indifferentis,) sobolis: minime autem, fidelis illa, inter virum & scēminam, nuptialis unio, quæ in principio instituta est, in mentem venit. Neque etiam fieri potest, ut illis, qui tam magnam partem ætatis & roboris sui, adeo viliter consumplerunt, liberi, (pars nostri altera,) omnino in pretio sint. Quin & durante vinculo matrimonii, numquam res hæc in melius vertitur, ut fieri debuit, si excessus isti, necessitatis solummodo causa, tolerarentur? Nequaquam: manent autē desideria eadem etiam post matrimonium, in matrimonii ipsius dedecus & opprobrium. Neq; enim lupanarium frequentatio, aut consuetudines meretriciæ, in maritis magis, quam in cælibem vitam agentibus, puniuntur. Ad novos autem amores proclivitas & meretricium amplexuum delectatio, (ubi peccatum in artem conversum est) nuptias reddit rem inspidam, & veluti onus, aut tributum quoddā. Audiunt hæc à vobis defendi, utpote ad majora mala evitanda, tolerata: veluti, adulteria, virginum constuprationem, libidinem contra naturam, & similia. Verum prudentiam hanc censent esse præ posteram: eamq;

vocant, conditiones *Zotbi*; qui, ut hospites à contumelia eximeret, filias obtulit. Imo ulterius dicunt, ex hoc parum aut nihil lucrifieri, cum vitia eadem, & appetitus pravi usq; maneant, & abundant: quandoquidem libido illicita, instar fornacis sit, ubi flammam omnino contineas, illico extinguitur; sin exitus aliquis detur, furit. Quantum vero ad amores masculorum, istos ne fando quidem norunt, neq; tamen amicitias, per universum orbē, magis fideles, in violacis, reperies. Atque, ut verbo dicam, (sicut antea quoq; dixi,) non ullibi legi, tantam vigere castitatem, quantam in hac terra. Quin & sermo apud eos usitatus est; *Qui impudicus est, sui reverentiam perdit*: reverentia autem sui, secundum Deum & religionem, vitiorum omnium frænum potentissimum.

Hæc cum dixisset, *Judeus* ille, vir egregius, paulisper tacuit. Atq; ego, licet audiendi, magis quam loquendi, cupidus, decorum tamen existimans, ut dum ille aliquantisper respiraret, ipse protinus non silerem, hoc tantum dixi. *Me adeum, verbis illis usurum, quibus usæ est ad Eliam viduam Sareptanæ, venisse eum, ad revocanda in memoriam nobis peccata nostra; quodq; ingenue confiteri oportet, abundare iustitiam Bensalem plus quam Europæorum. Ad quæ verba paululum se inclinavit, & sermonem hoc modo continuavit.*

*Leges etiam habent circa nuptias, complures prudentissimas sane, & honestissimas. Polygamiam non tolerant. Sanxerunt, ut nec nuptiæ celebrentur, nec contractus de nuptiis futurus fiant, nisi post mensem à tempore, quo uterq; mutuo se primum conspexerunt. Nuptias absq; consensu parentum factas, irritas quidem non habent, sed hæreditate mulciant: etenim talium nuptiarum lberos duabus tertis hæreditatis privant. Equidem, in libro cuiusdam è vestris, de Rep. quadam Imaginaria, legi, ubi matrimonium contracturis, se invicem nudos conspiciere, permittitur. Hoc illi non probant. Etenim contumelia loco dicunt, ut quis, post notitiam tam familiarem reiiciatur: veruntamen, propter defectus in viris & mulieribus complures secretos, qui matrimonium postea infelix reddere possint, more utuntur magis civili: prope oppida singula, stagna duo habent; quæ vocant stagna *Adami & Evæ*; ubi permissum est, uni ex amicis viri, atq; eidem alteri ex amicis femine, spectare eos separatim in balneo lavantes.*

Dumq; hoc modo colloqueremur, venit quidam, qui nuncius videbatur, indutus tunica picta & inautata; qui *Judeum* allocutus est. Unde ad me vertit, & dixit; *ignosceas mihi, obsecro; sine mora hinc accersor. Postridie mane, tursus ad me venit *Judeus*, lætabundus, ut videbatur, & dixit: *Perlatum heri est nuncius ad præfectum urbis, intra dies septem accessurum huc unum ex Patribus domus Salomonis. Duodecim jam anni elapsi sunt, ex quo nullum eorum huc vidimus. Adventus ejus sollemnis futurus, causam in occulto. Curabo, ut tibi & sociis tuis, locus commodus appareat, unde celebritatem ingressus ejus spectare possitis. Grattias ut egi, & dixi, nuncium hunc de accessu ejus, mihi pergratissimum esse.**

Die constituto ingressus est *Pater*. Vir fuit statura, & ætatis, mediocri, aspectu decorus, vultum præ se ferens quasi miserantis. Vestitus erat toga, ex panno nigro, sincere, cum manicis largis, & Capa. Vestis interior ex lino erat, elegantissimo certe

certe & albilimo, usq; ad pedes dimissa, cum balteo itidem candido, ex lino Liripipium etiam gestabat circa collū, ex lino purissimo. Chirothecas habebat sūptuosas, & gemis ornatas. Calceos hyacinthinos ex holoserico. Collum usq; ad humeros nudum. Galeris, figura galeæ erat, aut *Monera*, ut vocant *Hispani*: sub qua propendebant cincinnati ejus, subcrispi, & modo decenti compositi. Color eorum subniger, quemadmodum & barbæ, quæ in figuram rotundam tonsa erat. Vehabatur autem in cathedra splendida, sine rotis, le&ica more: binis equis, magnifice phaleratis, ex holoserico cæruleo, auro intexto, cathedram ad utrumq; sinem supportantibus: una cum duobus curfortibus, ad utrumq; cathedræ, pari ornatu. Cathedra ex cedro erat, inaurata, atque crystallo ornata: nisi quod pars anterior, quadras haberet ex sapphiritis, auro interstinctis, posterior autē similis ex smaragdus coloris Peruyiani. Etiam in medio verticis cathedræ, Sol erat, ex auro radians: & in fronte ejus *Cheurb parvus*, alis expansis ex auro itidem. Operimentum cathedræ erat pannus, ex filis aureis, cum serico cæruleo. Cathedram præibant quinquaginta Juvenes, in tunica laxis, ex serico itidem albo, calcis autem ex holoserico cæruleo & galeris ex eodē, cum plumis elegantibus, diversorum colorum, galerum ambientibus, in formam chordæ. Proxime ante cathedram incedebant duo viri, capitibus nudis, vestiti linteo albo, usq; ad talos demisso, & succincti calcis itidem ex holoserico cæruleo: qui gestabant, alter crucem, alter pedum pastorale: neutrum ex metallo, sed crucem ex Xylobalamo, pedum ex cedro. Equites comitabantur nulli, nec ante, nec pone cathedram, eo (credo) ratione, ut tumultus omnis, & strepitus, evitarentur. Post cathedram sequebantur Magistratus & Fraternitates urbis. Sedebat solus, super pulvinar, ex holoserico quodam hirsutiore, coloris cærulei: sub pedibus autem vestem stragulam habebat, ex serico item, colorum diversorum, similem Persicæ quidem, sed elegantiore, Dextram, quæ ibat, sustulit nudam, populo benedicens, sed cum silentio. Plateæ ita erant ordinatæ, ut via ampla pateret, nullibi interclusa: neq; (credo) acies unquam in exercitu, ordinata melius fuit, quam populas, eo tempore, in plateis. Quin & intra fenestras ipsas, non indecenter stabant spectatores, sed quisq; velut ordine suo locatus. Celebritate finita, *Judeus* mihi dixit: *Per aliquot jam dies, detinebor, quo minus vobiscum, pro solito, & ut cupio, versari possim: eo quod à præfecto urbis, munus mihi demandatum est ut vivo huic summo inservirem.* Triduo post, *Judeus* ad me reversus est, & dixit: *Bonus avibus huc advenistis: Pater enim domus Salomonis, de vestra in hac urbe mora, certior factus est: mihiq; mandavit, ut renunciem vobis, se unversam societatem vestram ad conspectum suum admittiturum, seorsim etiam, cum uno aliquo vestrum, quem ad hoc deligatis, collocturum. Cui rei diem perendum designavit. Quoniam autem vos, benedictione sua imperire, in animo habet: tempus ante-meridianum præstituit. Die & hora præfixis venimus: ego autem, à focus meis, ad privatum illud colloquiū, deputatus sum. Invenimus eum, cubiculo specioso, aulis splendidibus instructo, & tapetibus, strato, absq; ullo gradu ascensus ad cathedram ubi sedebat. Sedebat super solium humile, magnifice ornatum, supra caput autem habebat conopæum,*

ex serico cæruleo, auro eleganter intertecto. Conclave hominibus vacuum erat, nisi quod ab utroq; latere solii, honoris ergo, stabat servus, albis vestibus indutus. Vestis ejus interior similis fuit illi, qua amictum eum vidimus in platea. Sed loco Toga, indutus erat pallio, cum Capa, ex panno nigro, admodum sincero, circa humeros revincto. Sub ingressum nostrum, prout edocti fueramus, inclinavimus nos submisle: cumq; prope solium accessissemus, erexit se in pedes, dextrā ejus exuta chirotheca attollens, in modum benedicens: nos autem singuli, simbriam Liripipii sui, proni, exosculati sumus. Hoc facto, reliqui ex sociis meis recesserunt, ego autem solus mansi. Tunc innuit adolescentis, ut illi quoq; se subducerent, meq; juxta assidere voluit, atque *lingua Hispanica*, ad hunc modum, exorsus est.

Benedicat tibi *Deus*, filii mi, gemma præcipua, ex iis quas habeo, te impertiar: etenim haud gravabor, propter *Dei* & hominum amorem, statum verum *Domus Salomonis* tibi revelare, Fili, ut perspicue cognoscas statum verum *Domus Salomonis*, hoc ordine procedam. Primo declarabo *sinem* *fundationis* nostræ: Secundo *apparatum* & *instrumenta*, quibus ad opera instrui mur: Tertio *officia distincta* & *functiones*, quæ sociis nostris assignantur: Postremo, *ordinationes*, & *ritus*, quibus utimur.

Finis *fundationis* nostræ, est cognitio causarū, & motū, ac virtutū interiorum in natura, atq; terminorū impetii humani prolatio, ad omne possibile.

Apparatus autem, & *instrumenta* nostræ, hæc sunt. Habemus *cavernas* amplas, & profundas, diversarum altitudinum. Profundissimæ earum deprimuntur usq; ad sexcentas orgyas. Atq; nonnullæ ex iis effossæ sunt subter magnos montes, adeo ut si altitudinem cavernæ simul conferas, profunditatem habent aliquæ eorum trium milliarum. Reperimus enim altitudinem montis, usq; ad planum, & altitudinem *cavernæ* à piano, idem revera esse, utrumq; æque à Sole, & radiis cælestibus, & aère aperto, remotum. Has *Cavernas Regionum infimam* vocamus. Iisdem autem utimur, ad omnes coagulationes, indurationes, refrigerationes, & conervationes corporum. Utimur etiam iis, ad mineras naturales imitandas; atq; ad productionem novorum metallo: um artificialium, ex materiis & cæmentis, quæ ibi præparamus, & in multos annos sepellimus. Utimur illis quandog; (quod mirum videri possit.) ad curationem quorundam morborum, & prolongationem vitæ, in aliquibus *Eremitis*, qui illic vivere præoptant, bene instructi omnibus rebus necessariis, qui certe vivacissimi sunt; à quibus etiam multa addiscimus.

Habemus etiam alias *sepulturas* corporum naturalium, & materialium, non in concavo aliquo, sed in ipsa terra contigua, ubi complura cæmenta condimus, ut *Chinenses* condunt *porcellanam* suam. Sed nos ea habemus majori varietate, & nonnulla ex iis elegantiora, quam *porcellana Chinensis*. Quin & habemus *stercoratorum*, & *simorum* varietatem magnam, item *congestionum* & *massarum* aliarum, quæ terram impingunt, & fertilem reddunt.

Habemus *Turres* præ altas, quarum altissimæ, usque ad altitudinem semi milliaris, linea perpendiculari, insurgunt. Nonnullæ vero eorum supra montes excelsos sitæ, ita ut, si altitudinem montis & altitudines *turris* simul componas, extenditur altitudo

altitudo in aliquibus earum, usq; ad tria milliaria ad minimum. Hæc autem loca *Regionem supremam* appellamus, æstimantes aeris tractum universum inter supremam & infimam, pro *Regione aeris media*. Utimur his *turbibus*, prout altitudinibus & sitibus earum diversis convenit, ad insolationes, refrigerationes, conservationes, & ad meteora diversa spectanda, veluti ventos, pluvias, nives, grandines, & aliqua ex meteoris ignitis. Atq; etiam supra eas, in aliquibus locis, sita sunt habitacula *Eremitarum*, quos quandoq; visitamus, atq; insuper, quid observare debeant, edocemus.

Habemus *lacus* magnos, tam salfos, quam dulces, utimur autem iis, ad suppetendos nobis pisces, aves item palustres & aquaticas, omnis generis. Utimur etiam iis ad sepulturas corporum nonnullorum naturalium. Differentiam enim operationis invenimus, in rebus, quæ in terra sepeliuntur, aut in aere subterraneo, & iis quæ in qua submergantur. Habemus *stagna*, in quorum nonnullis, aqua dulcis percolatur ex salsa, in alis autem, per artem, aqua dulcis in salfam mutatur. Habemus insuper *rupes*, in medio Maris, & loca quædam aprica ad litora ipsa, pro quibusdam operibus efficiendis, in quibus Aura Maris requiritur. Habemus quoq; *gurgites* apidos, & *cataractas*, ad usum complurium motuum violentorum, ad similem usum, habemus *Machinas* complures, quæ ventos excipiant, multiplicent, & roborent.

Habemus etiam *pneos* multos, & fontes artificiales, ad imitationem naturalium scaturiginû, & balneorum, factos, vitriolo, sulphure, calyce, ære, plumbo, nitro, & aliis mineralibus, tinctos: habemus insuper *pneos*, & receptacula parva, ad rerum multarum infusionem, ubi aqua, (currens scilicet) virtutem corporum, melius & vivacius, quam in vasis, & catinis, excipit. Inter quos habemus aliquos, in quibus conficitur *Aqua*, quam vocamus, *Paradisi*, per præparationes quasdam nostras, valde salubris & efficax facta, ad sanitatem, & longævitatem.

Habemus etiam *adificia* ampla & spatiosa, in quibus *imitamenta* & *representaciones meteororum* exhibemus: veluti, nivis, grandinis, pluvie, pluviarum artificialium ex corporibus mistis non aquis, tonitruum, fulgurum, cocuscationum, & generationum insectorum & animalculorum in aere, veluti ranarum, muscarum, locustarum & aliorum.

Habemus etiam *cubicula* nonnulla, quæ *cubicula sanitatis* vocamus, ubi aerem ad libitum tingimus, & temperamus, prout ad curationes complurium morborum, & conservationem valetudinis, conducere, & proprium esse, judicamus.

Habemus etiam *balnea* pulchra, & ampla, ex diversis mixturis, ad curationem complurium morborum, & corporis humani restiturationem ab arefactione, alia item ad roborationem, & confortationem nervorum, partium vitalium, atque ipsius corporis succi & substantiæ.

Habemus etiam *pomaria*, & *hortos* amplos & varios, in quibus, non tam nobis cordi est, pulchritudo ambulacrorum & similium, quam varietas terræ, & soli, diversis *arboribus* & *herbis* proprii. Aliqui autem eorum, *arboribus* & *baccis* consiti sunt, ad potuû complura genera conficienda, præter vineas. In his etiam experimenta facimus, insitionum, & inoculationum, *arborum*, tam silvestrium, quam

fructiferarû, quæ multos & magnos effectus producunt. Atq; efficimus per artem, in iisdem *pomariis* & *hortis*, ut fructus & flores proveniant citius aut ferius, quam pro tempestate suavitent, ut minoribus intervallis pullulent, germinent, & fructum ferant, quam natura sua consueverunt. *Arbores* etiam & *plantas* grandiores efficimus, quam pro natura sua; & fructus earum majores & suaviores; atq; sapore, odore, colore, & figura differentes à specie sua: & multos ex iis ita præparamus, ut ad *usus Medicinales* valeant. Habemus etiam modos, per quos *plantæ* complures, per solas terræ mixturas absque semine, exurgere, & crescere faciamus: atq; etiam novas, & cognitatas *plantas* educimus, à vulgaribus differentes, atq; *plantas*, ex una specie, in aliam transfutamus.

Habemus etiam *septa*, & *vivaria*, pro *bestiis*, & *avibus*, omnigenis: quibus, non tam propter novitatem & raritatem, quam ad dissectiones, & experimenta anatomica, utimur, ut ab iis, quid fieri possit, circa corpus humanum, lucem accipiamus. In quibus, mirabiles multos effectus reperiunt, veluti vitæ in iis continuationem, licet nonnullæ partes, quæ vos pro vitalibus habeatis, perierint, aut extractæ fuerint; resuscitationem nonnullarum, quæ specie tenus mortuæ erant, & similia. Experimentum etiam sumimus super illas, venenorum omnium, in antidotorum, & aliorum medicamentorum, tam Chirurgicorum, quam Medicinalium, ut corpori humano melius caveamus. Arte etiam reddimus alias majores, & proceriores, quam pro natura sua, & contra, alias vanas facimus, & statuta iusta privamus: Præterea alias feraciores, & partu numerosiores reddimus, quam natura earum fert, & contra, alias steriles, & generationi ineptas. Etiam colore, figura, & animolitate, eas multis modis variamus. Procuramus etiam mixturas & copulationes animalium diversarum specierum, quæ novas species producerunt, neq; tamen eas steriles, prout communis fert opinio. Insuper, complura genera serpentum, vermium, muscarum, piscium, ex putrefactione producimus, quorum nonnulla in perfectas species maturantur, sicut aves, aut bestiæ, aut alii pisces: & lexu discriminantur, & generant. Neq; tamen casu hoc facimus, sed satis novimus, ex quali materia, quale animal sit producibile.

Habemus etiam *piscinas* particulares, ubi similia experimur in piscibus, quæ prius de bestiis, & avibus diximus.

Habemus etiam *loca* propria, ad generationem ejusmodi *vermium*, & *muscarum* quæ vobis incognitæ, & imprimis utiles sunt: quales sunt apud vos *bombyces*, & *apes*.

Non te remorabor, commemorando quales habemus *domus*, pro conficiendis, *vino*, *secera*, *cerevisia*, & aliis *potibus*, aut pro *pambus* omnimodis conficiendis: aut *culinas*, in quibus conficiuntur & præparantur jura, cibi rati & inusitati, ad effectus speciales. *Vina* habemus ex ovibus: *potus* item ex aliis succis, fructuum, decoctionibus granorum & radicum & mixturis mellis, sacchari, manne, fructuum multorum (sicut in ovibus faciunt) passorum, etiam ex lacrymis arborum, & medullis arundinum. *Potus* autem isti sunt ætatum diversarum, nonnulli usque ad annum quadragesimum servati. Habemus etiam *potus medicatos* ex infusionibus & mixturis diversarum radicum, herbarum, aromaticum, quin

quin & additis quandoq; carnibus, ovis, lactici-
niis, & aliis esculentis, ex quibus nonnulli sunt in-
star cibi & potus conjunctim, adeo ut complures,
præsertim ætate decrepita, ex illis solis vivant, cum
ex quo, aut nullo uso cibi, aut panis. Atq; ante om-
nia contendimus, ut *potus* tenuissimarum partium
conficiamus, quo facilius in corpus se insinuent,
sed absque omni mordacitate, acrimonia, aut cor-
sione: adeo ut nonnulli eorum, super dorsum ma-
nus impositi, post exiguam moram, insensibiliter
ferme ad palmam penetrabunt; qui tamen lin-
guam, aut palatum, non mordebunt. Habemus et-
iam *aguas* quas ita maturamus, ut nutritivæ plane
fiant, & in potus excellentes evadant; unde com-
plures alio potu uti nolint. *Panes* habemus ex di-
versis granis, radicibus, nucibus, & glandibus, ali-
quos etiam ex carnibus, & piscibus arefactis, cum
fermentorum, & saltionum generibus variis,
quorum alii, mitum in modum, appetitum exci-
tant, alii ita nutritivi, ut ex iis solis, absq; alio cibo,
complures vivant, qui tamen longævi plerumq;
sunt. *Cibos* habemus, quos ita tundimus, intenera-
mus & mortificamus, sed tamen absque aliquo
gradu putredinis, ut calor stomachi debilis eos fa-
cile in chylum bonum vertat, non minus quam ca-
lor stomachi fortis operari possit in cibos com-
munes. *Genera* quædam *cibi, panis, & potus*, habe-
mus, quæ sumta diutius quam pro consueto, jeju-
nium tolerare faciunt: alia item, quibus qui insue-
scunt, carne sunt duriore, & solidiore, quam an-
tea: tum & robor ipsorum; ad motum quemlibet,
augetur & intenditur.

Habemus etiam *dispensatoria*, vel *officinas phar-
macorum*: in quibus facile est existimare, cum nos
tanta copia & varietate plantarum, & animalium
præ vobis in *Europa* abundamus, (etenim satis no-
vimus quid apud vos inveniatur, *Simplicia* item
Pharmaca, & *ingredientia ad Medicinas*, tanto de-
bere esse magis varia, & multiplicia. Ita quoque
pharmaca habemus, ætatum diversarum, & fer-
mentationis diuturnæ. Quantum vero ad *medici-
narum præparaciones*, non solum *distillationes* om-
nigenas exquisitas, & separaciones, habemus, præ-
cipue autem per calores lenes, & percolaciones,
per diversa linteæ, laneæ, ligna, imo & substantias
solidiores, sed multo magis componendi modos
excellentes, per quos compositorum incorpora-
tionem talem assequimur, ut videantur ferme sim-
plicia naturalia.

Habemus etiam *artes* complures *mechanicas*,
vobis incognitas, & materias per eas confectas, ve-
luti *papyros, linteas, serica, textilia, consuta ex plumis*
elegantissime splendoris mirabilis, *tincturas & in-
flectiones colorum* pulcherrimas, & alia complura.
Quin & *officinas* etiam aliquarum artium prædi-
ctarum, raram earum, quæ in usum communem re-
ceptæ non sunt, quam earum quæ sunt. Etenim
scire debes, ex iis quæ jam recensui, complura per
universum regnum in usu esse, quamvis, si ab in-
ventione nostra fluxerint, eorum quandoq; exem-
plaria, tanquam primigenia, & optime elaborata,
in domo nostra retineamus.

Habemus etiam *formaces* valde diversas, quæ
que gradus *calorum* diversos exhibent & servant,
calores scilicet ætatis & celeris, robusti & perniciosis,
lenis & moderati, sufflavi, tranquilli, humidi, siccii
& similia. Sed ante omnia *calores* ministramus,

ad imitationem *caloris Solis*, & celestium, qui per-
transeunt in æ qualitates multiplices, & veluti or-
bes, progressus, & periodos, per quas opera mira-
bilia educimus, nec non habemus imitationes *ca-
loris* fimo rum, & ventrium animalium, atq; sangui-
nis & corporum ipsorum: fœnorum, & herbarum
dū humidæ sunt congelatarū & conclusarū: calciū
vivarum, & rerum aliarum. Item habemus *instru-
menta*, quæ *calorem* excitant, per motum tantum:
atq; insuper *loca ad insolationes* fortes, & rursus *loca*
subterranea, quæ vel natura, vel arte, *calores* exci-
tant. Hos *calores* diversos exhibemus, prout natu-
ra operationis, quam designamus, postulat.

Habemus etiam *Domus perspectivæ*, ubi experi-
menta exhibemus omnium *Luminum & Radiatio-
num*; Omnium quoq; colorum; atq; ex corpori-
bus diaphanis & incoloratis, repræsentamus *colo-
res* singulos: non in forma iridum gliscentes, (ut fit
in *gemmis, & prismatibus*), sed per se; simplices &
constantes. Præterea exhibemus omnem *radiorum*
multiplicationem, adeo ut *lumen* ejaculemur, ad di-
stantias magnas, illiq; eam virtutem, & fortitudi-
nem indimus, ut per hujusmodi *lumen*, cerni pos-
sint lineæ & puncta tenuissima. Exhibemus om-
nigenus *luminum* tinctorum, & coloratorum, atq; o-
mnes elusiones & deceptiones visus, in figuris, ma-
gnitudinibus, motibus, coloribus; omnes *demon-
strationes umbrarum, & imaginum* in aere volitan-
tium. Invenimus quoq; media complura, apu-
d vos ignota, *luminis* originalis producendi, ex diver-
sis corporibus. Rursus, *artificia* invenimus, per quæ
objecta valde remota, in oculos incurrant, veluti,
in Cælo, & aliis locis remotis. Imo etiam quæ pro-
pe sunt tanquam ex longinquo ostendimus, & quæ
ex longinquo tanquam prope fictas ad libitum
exhibentes distantias. Præterea habemus *oculorum*
admiracula, quæ bis oculis vestris, & speculis, usu,
longe præstant. Habemus etiam *artificia, & perspi-
cilla*, quibus corpora minuta & pusilla, distincte &
perfecte cernimus, veluti membra, & colores; mu-
lcarum exiguarum, & vermium grana & glacies in
gemmis alias non visibiles; plurima in urinis, &
sanguine, alias item non visibilia. Porro exhibe-
mus *artificiales irides, halones, circulos, vibrationes*
& *irradiaciones luminis*. Denique exhibemus om-
nes *modos reflectionis, refractionis, & conduplicatio-
nis* objectorum.

Habemus etiam *gemmas* omnium generum,
multasque earum pulcherrimas, & vobis incogni-
tas: item *crystalla, & vitra* diversorum generum
inter ea autem quædam ex *metallis vitrificatis*, &
nonnullis materiis aliis, præter eas, ex quibus apud
vos *vitra* conficiuntur. Tum complura etiam *fossi-
lia*, quæ vos non habetis. *Magnetes* item virtutis
prodigiosæ, & *lapides* alios raros, tam naturales,
quam artificiales.

Habemus etiam *Domos sonorum*, ubi experimur & de-
monstramus sonos omnes, eorumq; generationes. Habe-
mus *harmonias*, quæ apud vos in usu non sunt, miscentes
non tantum *beta* illud acutum & molle, ut vos, sed *quadrantes*
sonorum, & sonos tremulos aliquos dulcissimos. Habe-
mus *instrumenta* complura *musica*, quæ vobis nondum in-
notuerunt, aliqua eorum melodiam exhibentia suavio-
rem, quam vestra. *Campanas* quoque & *timpanula* soni jucun-
dissimi. Exhibemus *sonos* exiles tanquam magnos & gra-
ves: similiter tanquam extenuatos, & acutos. Den fingi-
mus *trepidaciones* plurimas ex *sonis*, qui in ortu suo primo
integri sunt. Exhibemus atq; imitamur, *sonos* omnes articu-
latis, & literas, item *Voces, & Cantus, quadrupedum, & avi-
um*. Ha-

um. Habemus quoque *adminicula auditus*, quæ auribus appolita, majorem in modum sensum ipsum, & *sonorum* delationem, promovent. Habemus vocum reflexiones, (quas *Echo* dicitis,) complures mirabiles, & artificiales, vocem non tantum multipliciter repercutescentes & jactantes, sed earum alias vocem augentes, alias extenuantes: nonnullas autem earum vocem articulatam reddentes differentem ab originali. Habemus ultimo, *Modos deferendi sonos*, in *tubis*, & *concavis* aliis: ad magnam distantiam, atque in lineis tortuosis.

Habemus etiam *Domos suffituum & odorum*, ubi & experimenta *saporum* adjungimus. *Odores* ibi, (quod mirum videri possit,) multiplicamus & fortificamus. Imitamur *odores* naturales, efficientes ut *odores* omniæ ex aliis mixturis expirent, quam ex genuinis. Similiter etiam *sapores* imitamur, ita ut gustum, quamvis accuratum, plane fallant. In *domo* hæc continetur insuper *confectionarium*, ubi conficimus *bellaria*, *placentas*, & hujusmodi alia, tam humida, quam sicca: imo & condimus ea cum rebus aliis dulcibus, gravissimis, præter saccharum, & mel. *Vina* ibi conficimus jucundissima, *lacticia*, *jura*, *sulfamenta*, & *acetaria*, grata certe ad gustum, & vobis minime in usu.

Habemus etiam *domus Machinarum*, ubi præsto sunt *machina*, & *organa*, ad omnia genera mortuum. Ibi tentamus celeriores educere *motus*, quæ apud vos illos habetis, sive ex *sclopetis* vestris minoribus, sive alia quacunque *machina*. Tentamus item *motus* reddere faciliores, & intensiores, eos multiplicando per *rotas*, & *modos* alios. Tum *motus* educimus fortiores & potentiores, quam vos habetis, in majoribus vestris *bombardis*, & *basilicis* quibuscunque. Exhibemus *tormenta bellica*, & *machinas*, omnis generis, novas *mixturas pulveris pyritici* in omni varietate, tã ad voluptatem, quam ad usum. Imitamur ibi *avium volatus*, gradus quosdam habemus, & *commoditates vectura per aerem*, instar animalium alatorum. *Naves* habemus, & *scaphas*, quæ subter aquas navigare possunt, & pelagi furores melius perferre: *cingula* etiam ad natandum, & suffulcimenta. Habemus *horologia* complura exquisita, & alios *motus* aeris & aquarum, in orbem, & vices, revertentes, item *motus* nonnullos perpetuos. Imitamur *Motus Animalium*, in *simulachris* eorum: veluti, in *simulachris* hominum, quadrupedum, avium, piscium, & serpentum. Alios denique habemus *motus*, æqualitate insignes, & subtilitate.

Habemus etiam *Domum Mathematicam*, ubi *instrumenta* omnia, tam *Geometrica*, quam *Astronomica*, exquisitissima, representantur.

Habemus etiam *Domum præstigiæ*, ubi omnimodas *præstigiæ*, *imposturas* & *illusiones*, & earum *fallacias*, exhibemus. Facile autem credetis, nos qui tot habemus vere naturalia, quæ admirationem moveant, posse etiam infinita hominum sensibus imponere, sit ea in miraculum ornare, & exaltare vellemus. Verum nos omnem *imposturam*, & *mendacium*, odio habemus. Quæ etiam *fociis* omnibus domus nostræ, sub poena ignominie & multæ, severe interdiximus, ne quid ex naturalibus artificioso apparatu ementitum, ostentent, sed purum solum, & omni furo, & affectatione miraculi, immune. Atque hæc sunt, (sili,) *Domus Salomonis* divitiæ.

Quantum ad *functiones & munera sociorum* nostrorum; duodecim habemus, qui in regiones externas navigant, sub aliarum *nationum* nomine, (nostram enim terram non revelamus,) qui libros, materias & exemplaria experimentorum, ad nos perferunt. Hos *Mercatores lucis* vocamus.

Tres habemus, qui experimenta, quæcunque in libris inveniuntur, colligunt. Hos *Depradatores* vocamus.

Tres habemus, qui experimenta artium omnium mechanicarum; atque etiam scientiam liberalium, insuper & prædicarum omnium, quæ in artem non coaluerunt, colligunt. Hos *Venatores* appellamus.

Tres habemus, qui ad nova experimenta se accingunt, prout ipsis expedire visum fuerit. Hos *fissores*, sive *Operatores in mineris*, vocamus.

Tres habemus, qui experimenta reliquorum supradictorum, in titulos, & tabulas, digerunt, ut intellectus in ea melius agere possit, ad eliciendas ex iis observationes, & axiomata. Hos *Divisores* vocamus.

Tres habemus, qui adhuc ordinantur, ut in experimenta *sociorum* suorum introspiciant, & ex iis extrahant, & comminiscantur inventa, quæ ad usum vitæ, & practicam spectent, nec non quæ inferviant scientiis, non solum quoad

opera, sed etiam ad liquidas *causarum* demonstrationes, modos eliciendi naturales divinationes, aut faciem & manifestam informationem, quæ sint in corporibus singulis partes latentes, quæ virtutes: Hoc *Furgetas* appellamus.

Tum vero post multos *sociorum* universorum conventus & consultationes, qui labores & collectiones priores penitus introspiciunt, & quasi ruminantur; tres habemus, quibus cura est, ex iis quæ jam sub oculis sunt, nova experimenta, facis sublimioris, atque in naturam altius penetrantia, excitare, & dirigere. Hos *Lampadas* vocamus.

Tres habemus, qui experimenta ita injuncta & mandata re exequantur, eorumque successus referunt. Hos *Institores* vocamus.

Postremo, tres habemus, qui inventiones & revelationes priores in natura, per experimenta, in *observationes majores*, axiomata, & *aphorismos*, erigunt, & promovent, quod faciunt, non nisi consultatione, & colloquio, prius habitis, cum *fociis* universis. Hos *interpretes naturæ* appellamus.

Habemus etiam, (ut res ipsa postulat,) novitios quosdam, & tyrones, ut successio hominum ad experimenta & axiomata designatorum, non intercidat, præter famulos multos & ministros, tam viros, quam mulieres: hoc etiam apud nos in more est, ut accurate deliberemus, quæ ex inventis & experimentis nostris, in lucem eductis, evulgari conveniat, quæ autem minime. Quin etiam iurejuro ad nos omnes stringimus, ad ea celanda, quæ clari de crevisimus: et si nonnulla ex iis, cum consensu, interdum Regi, aut *Senati*, revelemus: alia autem omnino intra notitiam nostram cohibebimus.

Quantum ad *ordinationes*, & *scriptura* nostros, habemus *particus* duas spatiosas, & pulchras. In quarum una, ordine collocamus, *exemplaria rariorum omnium & præstantiorum inventionum*, in altera autem, *statuas inventorum insigniorum*, ibi statuas videre est *Columbi* vestri, qui primus *Indias Occidentales* aperuit. Item *fabricatoris primæ navium*. Item *monachi* vestri, qui primus *tormenta* invenit *ignea*, & *pulverem pyritum*. Item *inventoris musicæ & literarum*. Item *inventoris imprimendi typi*. Item *inventoris phenomenon Astronomiæ*. Item *inventoris operandi in metallis*. Item *inventoris vitri*. Item *inventoris sili bombycini*. Item *inventoris vini*. Item *inventoris segetum & panis*. Item *inventoris facchari*. Atque inventores hosce omnes, apud nos servamus, ex traditione magis certa & fideli, quam apud vos habetur. Deinde habemus *statuas inventorum* complurium insigniorum ex nostris, qui res, & opera nobilia invenerunt: Quæ cum ipsi non videritis, descriptiones eorum facere, nimis longum esset tum in iisdem recte intelligendis, proclive erit errare. Etenim *inventoris* rei cuiusque dignioris *statuam* mox erigimus, eiq; *honorarium* satis liberale elargimur. *Statuarum* istarum, alie ex ære sunt, alie ex marmore, & lapide lydico, alie ex cedro, & aliis lignis quibusdam pretiosis, inauratis, & adornatis; ex ferro alie; alie ex argento, quædam ex auro.

Habemus etiam *hymnos* quosdam, & *liturgiarum* formas, quas quotidie cantamus, & recitamus; quibus laudes ac jubila, & gratiarum actiones resonamus *Deo*, propter mirabilia opera sua: *precum* item formulas quasdam, quibus auxilium & benedictione ejus imploramus, ut labores nostros dirigere & illuminare dignetur, atque in bonos usus, & sanctos convertere.

Postremo, apud nos in usu est, præcipuas in *regno urbis*, subinde adire, & visitare in quibus, (prout occasio se offert) talia *inventiva* utilia revelamus, qualia vobis visum fuerit. Prædicimus etiam, antequam adveniant, (id quod ad *naturales divinationes* pertinet) *morbos epidemicos*, *pestes*, *animalium noxiorum examina*, *famem*, *tempestates* & *procellas*, *terra motus*, *inundationes aquarum*, *cometas*, *anni temperaturam*, & alia: quin etiam consilia super rebus hisce damus, & quid populo facere conveniat, ad præventiones, & remedia, hujusmodi *malorum*.

Dumque hæc dixisset, se in pedes erexit: ego autem, ut edoctus fueram, in genua procubui, unde dextram capiti meo imponens, dixit: *Benedicat tibi Deus, fili mi, huic iisdem relationi, quam feci. Deus benedicat. Licentiam tibi concedo, in bonum gentium aliarum eandem evulgandi. Siquidem nos hic in sinu Dei vivimus, natio alibi penitus incognita. Hæc locutus discessit: Assignaverat autem bis mille circiter Aureos, muneris loco, mihi & focis meis numerandos. Largiores enim magni sunt, ubicunque venerint, &c.*

F I N I S.